

2015 / 2. DÖNEM SERBEST MUHASEBESİ MALİ MÜŞAVİRLİK SINAVI

HUKUK SINAVI SORULARI

25 TEMMUZ 2015 CUMARTESİ

17:00 – 18:30

Soru 1: Hizmet akdinden doğan borçlar bakımından işçi ve işverenin borçlarını sadece maddeler halinde yazınız. (20 Puan)

Cevap 1:

Hizmet akdinden doğan borçlar bakımından;

İşçinin borçları

- İşgörme borcu (m. 395)
- Özen ve Sadakat borcu (m. 396)
 - Rekabet etmeme
 - Sır saklama
- c) İtaat borcu (m. 399)

İşverenin borçları

- İşverenin Ücret ödeme borcu
- İşverenin araç ve malzeme sağlama borcu
- İşverenin işçinin işyerinde yapmış olduğu giderleri ödeme borcu
- İşverenin işçinin kişiliğini koruma borcu
- İşverenin işçiyi koruma (iş sağlığı ve iş güvenliği) borcu

Soru 2: Fiil ehliyeti hakkında bilgi vererek, fiil ehliyetinin türlerini anahatları ile açıklayınız. (20 Puan)

Cevap 2:

Fiil Ehliyeti :Fiil ehliyeti bir kişinin bizzat kendi fiilleriyle hak sahibi olması ve borç altına girebilmesi yeteneğidir. Hak ehliyetinden farkı **aktif bir ehliyet olmasıdır**. Bundan dolayı buna **medeni hakları kullanma ehliyeti** de denir. Başlıca şartları şunlardır.

- **Temyiz kudreti (sezginlik) :** Fiil ehliyetinin en önemli koşuludur. Bu koşul yoksa kişi tam ehliyetsizdir. Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı yada akıl zayıflığı veya sarhoşluk vb sebeplerden birisi ile makul suretle hareket etmek iktidarından yoksun olmayan herkes **sezgin-ayırt etme gücüne sahip** sayılır. Makul suretle davranma yeteneğinin olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.
- **Rüşt (erginlik):** 18 yaşını doldurmuş kişi reşit-ergin sayılır. Ancak evlenme kişiyi reşit kılar evlenme rüştü, ancak 15 yaşını doldurmuş kişi kendi isteği ve ana babasının muvafakati ile asliye hukuk mahkemesi tarafından reşit kılınabilir. **Kazai rüşt/yargısal rüşt**, ancak kişi ister evlenme ile isterse ana ve babasının izniyle reşit olsun 18 yaşını doldurmadıkça dernek kuramaz.
- **Kısıtlı olmamak (hacir altına alınmış olmamak):** yasada sayılan hacir sebeplerinden birinin bulunması halinde kişinin ehliyeti sınırlanır ve kendisine bir vasi atanır. Bunlar ; akıl hastalığı , akıl zayıflığı, israf, kötü hal, kötü idare, ayyaşlık, bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezalar.

Fiil Ehliyetinin Kapsamı Şunlardır;

- **Hukuki işlem ehliyeti:** kişinin bizzat kendi fiilleriyle hukuki işlemler yaparak hak ve borç altına girebilmesi için, tam fiil ehliyetine sahip olması gerekir.
- **Haksız fiil ehliyeti :** kişinin haksız fiilden sorumlu tutulabilmesi için **kusurlu** olması gerekir. Kusur, irade unsurunu şart koşar. Yani kişinin temyiz kudretine sahip olması gerekir.

Fiil Ehliyeti Bakımından Kişilerin Gruplandırılması

1. **Tam ehliyetliler:** Temyiz kudretine sahip(sezgin), rüşt (erginlik) ve kısıtlanmamış olmaları gerekir. Bunlar kendi başlarına her türlü hukuki işlemleri yapabilirler.
2. **Sınırlı ehliyetliler:** Bunlar tam ehliyetliler gibi her üç koşula da sahip olmasına rağmen yaptıkları bazı işlemlerin geçerli olabilmesi için ya belirli bir makamın veya kendilerine atanmış olan kanuni müşavirin onayı gereklidir. Bunlar evli kadınlar ile kendilerine kanuni müşavir tayin edilmiş kişilerdir.
3. **Tam ehliyetsizler:** Temyiz kudretine sahip(sezgin) olmayan kişilerdir. Bunlar ne kendileri nede yasal temsilcilerin izniyle hiçbir hukuki işlem yapamazlar. Yaptıkları işlemler batıldır yani kesin hükümsüzdür. Bu kişilerin hukuki işleri yasal temsilcileri yaparlar. Ancak bazı işleri yasal temsilcileri bile yapamaz. Kişinin malını bağışlayamaz onun adına kefalet yapamaz. İrade sahibi olmadığından haksız fiil sorumluluğu da yoktur. Tek istisnası vardır **hakkaniyet sorumluluğu** yani hakkaniyet gerektiriyorsa kişi tam ehliyetsizde olsa hakim, temyiz gücüne sahip olmayan kişiyi ,kısmen veya tamamen tazminatla sorumlu tutabilir.
4. **Sınırlı ehliyetsizler :** temyiz kudretine sahip olmakla birlikte reşit olmayan veya kısıtlı olan kişilerdir. Bunların hukuki işlem yapma durumları üçe ayrılır.
 - **kendi başlarına yapabilecekleri işlemler:** kendilerine ivazsız yani karşılıksız kazandırma sağlayan işlemleri ve kişiye sıkı bir biçimde bağlı olan hakları tek başına kullanabilirler.bunlar için yasal temsilcilerin iznini almalarına gerek yoktur.
 - **yasal temsilcileri aracılığıyla veya yasal temsilcilerin izniyle yapabilecekleri işlemler:** ivazsız kazandırma veya kişiye bağlı hakların dışında kalan işleri yasal temsilcileri veya yasal temsilcilerin izniyle yapabilirler. Yasal temsilci tarafından işlem yapılmadan önce onay verilmişse **izin**, sonradan verilmişse **icazet** olur. Bu kişi yasal temsilcinin iznini almadan işlem yapmışsa hükümsüzdür. Ancak yasal temsilci icazet verirse geçerli olur.
 - **yasak işlemler:** bunları ne sınırlı ehliyetsiz nede yasal temsilcisi yapabilir. Sınırlı ehliyetsizler irade sahibi oldukları için **haksız fiil sorumlulukları** vardır.

Soru 3: Borcu sona erdiren sebepleri maddeler halinde yazarak, her biri hakkında anahatları ile bilgi veriniz. (20 Puan)

Cevap 3:

Borcu Sona Erdiren Sebepler Aşağıdaki Gibidir;

İFA: Borcu sona erdiren en doğal ve yaygın sebep ifadır.

İBRA: Alacaklının, borçluyula yaptığı bir sözleşmeyle alacağından vazgeçerek, borçluyu borçtan kurtarmasıdır. Alacağı teminat altına alan kefalet ve rehin gibi yan (fer'i) hakları da sona erdirir.

YENİLEME (TECDİT): Mevcut bir borcun, yeni bir borç meydana getirilerek sona erdirilmesidir. Yenileme belli bir borca veya borç ilişkisinin tümüne dair olabilir. Borcu sona erdiren tecdit; borcun konusunun, sebebinin veya tarafların değiştirebilmesi şeklinde olabilir. Tecditte şu koşulların gerçekleşmesi gerekir.

1. Geçerli bir borcun varlığı
2. Yeni ve geçerli bir borcun meydana gelmesi
3. Tarafların yenileme niyetinin bulunması (bu husus sözleşmeden açıkça anlaşılmalıdır!)

TAKAS: İki kişi arasındaki aynı cinsten karşılıklı muaccel borçların, taraflardan birinin tek taraflı beyanı ile sona erdirmesidir.

Takasın şartları aşağıdaki gibidir:

1. Taraflar birbirinden alacaklı olmalıdır (karşılıklı borçluluk)
2. Tarafların birbirinden olan alacaklarının konusu aynı cinsten olmalıdır
3. Borçların muaccel olması
4. Takastan feragat edilmiş olmaması

HAK DÜŞÜRÜCÜ ZAMANAŞIMI (ISKATİ ZAMANAŞIMI): Belli bir süre içinde hakkını talep etmemiş olan alacaklının, alacağını dava yolu ile elde etme imkânını kaybetmiş olmasını ifade eder. Hukukumuzda, kazandırıcı ve hak düşürücü zamanaşımı olmak üzere iki anlamdadır. Buradaki anlamı hak düşürücü (ıskatî) zamanaşımıdır. Zamanaşımına uğrayan alacak sona ermez, fakat talep ve dava edilemez. Bu tür alacaklara- borçlara eksik borçlar denir. Def i niteliğindedir.

Düşürücü zamanaşımının şartları şunlardır;

1. Alacağın zamanaşımına tabi olması; başkaca kural bulunmayan hallerde, her dava (alacak) 10 yıllık zamanaşımı tabidir.
 2. Zamanaşımı süresinin geçmesi
- **Hak Düşürücü Süreden Farkı:** Hak düşürücü sürenin, hak düşürücü zamanaşımından farkı, doğrudan doğruya hakkın sona ermesi sonucunu doğurmasıdır. Hak düşürücü süreler def i değil itiraz niteliğindedir (Hak düşürücü süreyi, yargıç dava sırasında re'sen dikkate alır!)
 - **Zamanaşımının Durması:** Alacağın istenmesini güçleştiren veya imkânsız kılan bazı sebepler dolayısıyla zaman aşımının işlememesidir. Bu sebep ortadan kalkınca, ortadan kalkma tarihinden itibaren zamanaşımı işlemeye başlar. Zamanaşımını durduran sebepler: Velayet, vesayet veya alacağı bir Türk mahkemesi önünde ileri sürme imkânının bulunmaması gibi hallerdir.
 - **Zamanaşımının Kesilmesi:** Kanunen belli bazı olayların gerçekleşmesi üzerine, işlemekte olan zaman aşımının işlemiş kısmının hiçbir etkisi kalmamasıdır. Zamanaşımını kesen olaydan itibaren, yeni bir zaman aşımı işlemeye başlar. Zamanaşımını kesen sebepler: Borçlunun, alacaklının ve adli makamların fiilleridir.

KUSURSUZ İMKÂNSIZLIK: İfa imkânsızlığı, mevcut bir borcun ifasının cebri icra yolu ile dahi elde edilmeyecek hale gelmesidir. Bu imkânsızlık, maddi veya hukuki bir sebepten de ileri gelebilir. İfa imkânsızlığı, borçlunun kusuru olmaksızın meydana gelmişse borç sona erer (kusursuz imkânsızlık)

ALACAKLI VE BORÇLU SIFATLARININ BİRLEŞMESİ: Alacaklı ve borçlu sıfatlarının bir kişide toplanması halinde borç düşer (sona erer); örneğin: alacağın borçluya temlik edilmesi durumu. Ancak, taşınmaz rehni ve kıymetli evrak hakkındaki hükümler saklıdır.

Soru 4:

- A) Gerçek kişiler bakımından ticari unsurları ile birlikte tanımlayınız. (10 Puan)
 B) Tacir olmanın hüküm ve sonuçlarından beşini maddeler halinde yazınız. (10 Puan)

Cevap 4:**A) Gerçek kişiler bakımından ticari unsurlar**

Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur.

a) Küçük ve kısıtlılar: Küçük ve kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilci, tacir sayılmaz. Tacir sıfatı, temsil edilene aittir. Ancak, yasal temsilci ceza hükümlerinin uygulanması yönünden tacir gibi sorumlu olur.

b) Ticaret yapmaktan menedilenler: Kişisel durumları ya da yaptığı işlerin niteliği nedeniyle yahut meslek ve görevleri dolayısıyla, kanundan veya bir yargı kararından doğan bir yasağa aykırı bir şekilde ya da başka bir kişinin veya resmî bir makamın iznine gerek olmasına rağmen izin veya onay almadan bir ticari işletmeyi işleten kişi de tacir sayılır.

Birinci fıkraya aykırı hareketin doğurduğu hukuki, cezai ve disipline ilişkin sorumluluk saklıdır.

c) Esnaf

İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnaftır. Ancak, tacirlere özgü 20 ve 53 üncü maddeler ile Türk Medenî Kanununun 950 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü bunlara da uygulanır.

B) Tacir olmanın hükümlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

1. Her türlü borcu için iflasa tabi olmak,
2. Kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmek,
3. Ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmek,
4. TTK hükümleri uyarınca gerekli ticari defterleri tutmak
5. Ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmek

Soru 5: Ticari işletmede şube kavramını açıklayarak, şube olarak nitelendirilmeye bağlanan hüküm ve sonuçları maddeler halinde yazınız. (20 Puan)

Cevap 5:

Merkezi Türkiye’de bulunan ticari işletmelerin şubeleri de bulundukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan olunur. Ticaret unvanına ve imza örneklerine ilişkin birinci ve ikinci fıkra hükümleri bu işletmelere de uygulanır. Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça merkezin bağlı olduğu sicile geçirilen kayıtlar şubenin bağlı bulunduğu sicile de tescil olunur. Ancak, bu hususta şubenin bulunduğu yer sicil müdürlüğünün ayrı bir inceleme zorunluluğu yoktur.

Merkezleri Türkiye dışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye’deki şubeleri, kendi ülkelerinin kanunlarının ticaret unvanına ilişkin hükümleri saklı kalmak şartıyla, yerli ticari işletmeler gibi tescil olunur. Bu şubeler için yerleşim yeri Türkiye’de bulunan tam yetkili bir ticari mümessil atanır. Ticari işletmenin birden çok şubesi varsa, ilk şubenin tescilinden sonra açılacak şubeler yerli ticari işletmelerin şubeleri gibi tescil olunur.

Her şube, kendi merkezinin ticaret unvanını, şube olduğunu belirterek kullanmak zorundadır. Bu unvana şube ile ilgili ekler yapılabilir.

Merkezi yabancı ülkede bulunan bir işletmenin Türkiye’deki şubesinin ticaret unvanında, merkezin ve şubenin bulunduğu yerlerin ve şube olduğunun gösterilmesi şarttır.